

**«Український визвольний
рух у 1944–1950-х рр.
Операція «Вісла»»**

Боротьба ОУН та УПА

Тактика

сподівання на війну між СРСР та колишніми союзниками (США і Британією)

перешкоджання закріпленню радянської влади в Західній Україні

Повстанська боївка в наступі. Івано-Франківщина, Долинський район, 1948

Агітаційні плакати УПА. Ніл Хасевич, 1948 р.

Боротьба ОУН та УПА

1944 –
1945 рр.

Перший етап боротьби

- боротьба проти *радянської влади* і *регулярної армії*;
- *великий розмах* бойових операцій (*500* сутічок на день);
- *велика чисельність* УПА (*90 тисяч* бійців).

Присяга сотень УПА. Літо

Хрест Бойової Заслуги
— найвища військова
нагорода Української
Повстанської Армії і
Української Головної
Визвольної Ради.
Присвоюється з 1944 р.

Боротьба ОУН та УПА

1946 –
1950 рр.

Схованка у
лісі
Української
повстанськ
ої армії

Підпільники
працюють
всередині
криївки.
Хмельниць
ка обл. 1950
р.

Другий етап боротьби

- Операція «*Велика блокада*» (1946 р.) проти УПА;
- великі *втрати* УПА (40% складу);
- розпуск *великих* бойових з'єднань;
- створення *боївок* – невеликих диверсійних груп;
- проведення індивідуальних терористичних актів (*атентати*);
- *прорив* частини повстанців до *Західної Європи*.

Боротьба ОУН та УПА

1944-19
48 рр.

Група повстанців із
Закерзоння

Центр
опору

Закерзоння

у складі
Польщі

політика
деукраїнізації

Боротьба проти ОУН та УПА

Методи
боротьби

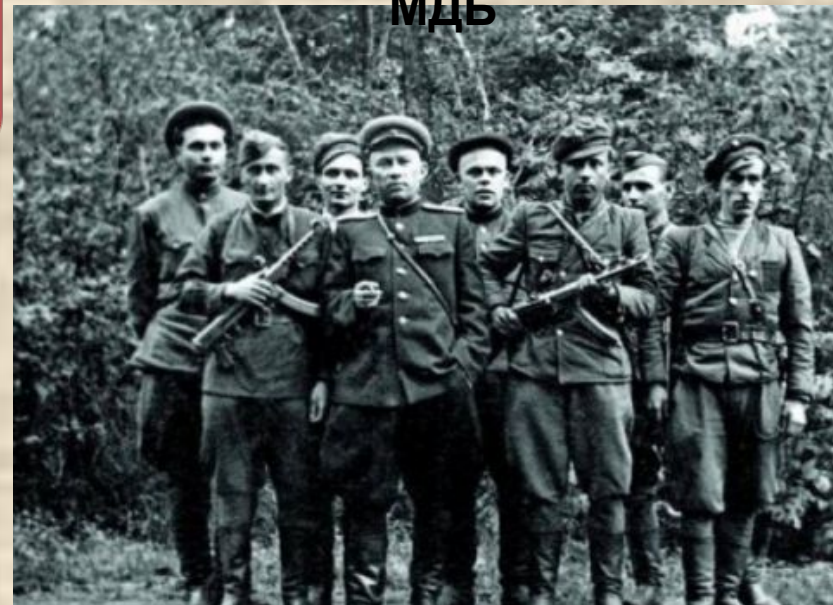
Створення спецгруп
(«*стрибки*»,
«Истребительный
батальйон»)

Використання
місцевого населення

Компрометація дій
ОУН і УПА

Спецгрупа
МДБ

Чекісти тероризували населення,
маскуючись під загони УПА

Боротьба проти ОУН та УПА

Методи боротьби

Масові депортації
(операція «Захід»,
жовтень 1947 р.)

Масові репресії

Насильницька
колективізація

Українці на лісоповалі.

Тюрма на Лонцького. (м. Львів, сучасний вигляд). З 1944 р. тут діяв слідчий відділ і слідчий ізолятор МДБ

Боротьба проти ОУН та

УПА

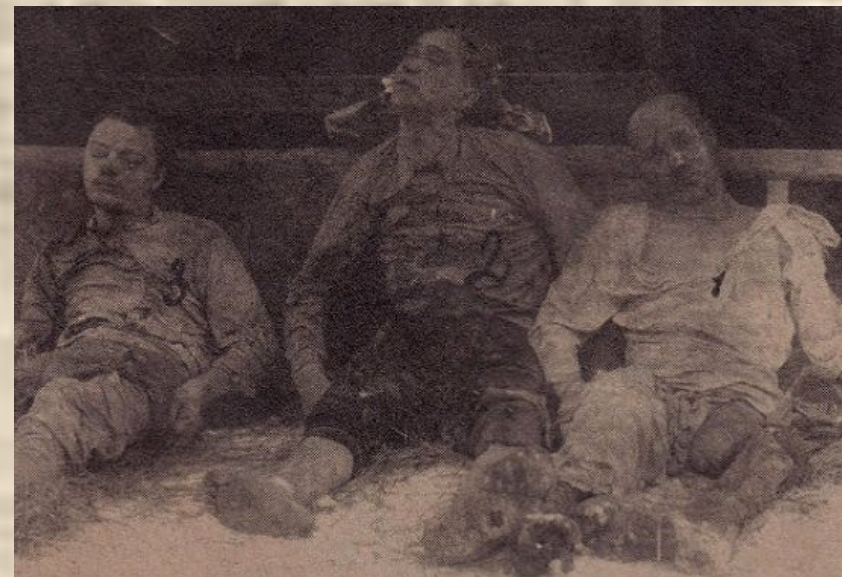
Наслідок
боротьби проти
ОУН і УПА

звуження
соціальної бази
повстанського руху

Чекісти ведуть переговори з групою підпільників ОУН, що засіли в бункері.
Станіславська обл. 1945 р.

Посмертне фото друкарської боївки:
1 - Ніл Хасевич – "Бей-Зот". Березень
1952 року. Із альбому "Ніл Хасевич"

Боротьба проти ОУН та

УПА

Наслідок
боротьби
проти ОУН і
УПА

наказ
Р.Шухевича
(1949 р.)

Перехід до актів
саботажу і
пропаган-
дистської
роботи

Командир УПА
Роман
Шухевич
(«Тарас
Чупринка»)

НАЧИННЯ. Ліквідована НКВС
друкарня ОУН, 1949 р.

Боротьба проти ОУН та УПА

1950

р.

Загибель в бою
командуючого УПА
Романа Шухевича

згортання масової
боротьби ОУН і
УПА

Посмертне фото, зроблене штатним фотографом слідчої групи МГБ. Кульовий отвір на скроні - важко поранений автоматною чергою командиром устид зустрічались

Боротьба проти ОУН та УПА

1954

р.

**Василь Кук –
командуючий УПА**

**Арешт останнього
командуючого
УПА *Василя Кука***

***відсидів* у в'язниці
6 років і вийшов
по амністії**

Воротьба проти ОУН та

УПА

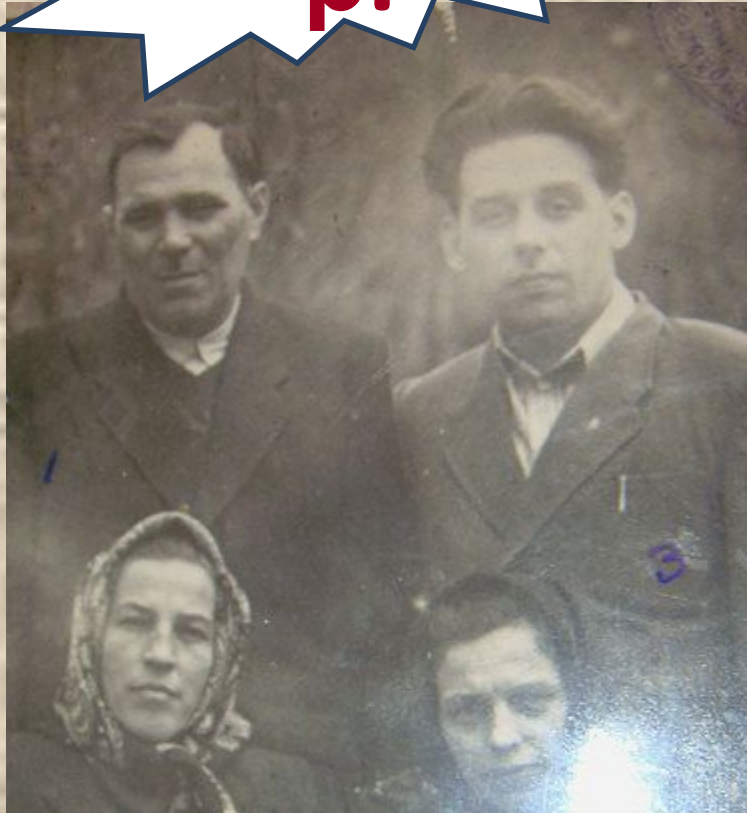
1960

р.

Останній відомий **бій**
повстанців

Тернопільська область, ліс біля
хутора Лози, розташованого між
селами Шумляни та Божиковим

Фото, яке допомогло каральним органам
врахувати одну з останніх боївок УПА. "Петро"
стоїть праворуч, Марія Пальчак (вижила в ході

Чекісти управління КДБ Івано-
Франківської області з
мешканцями села Верхня Липиця
після віднайдення бункера групи

"Петра" 1960 р.

Знищення лідерів національного руху

1957

р.

Вбитий

Лев Ребет

**Богдан
Сташинський**
– агент КДБ і
вбивця Льва
Ребета

Лев Ребет. Був вбитий на сходах редакція «Українського Самостійника» у Мюнхені із загорненого у газету пристрою, який вистрілював

струменем синьої кислоти

Знищення лідерів національного

руху

1959

р.

Вбитий

Степан Бандера

У ГЛИБОКОМУ СМУТКУ СПОВІЩАЄМО УКРАЇНСЬКУ СПІЛЬНОТУ В'ЄДИНЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ
ПРО ТРАГІЧНУ СМЕРТЬ В МЮНХЕНІ, НІМЕЧЧИНА
В ДНІ 15-го Листопада 1959 року.

ГОЛОВИ ПРОВОДУ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ
СТЕПАНА БАНДЕРИ

Заупокойні Богослужіння будуть відправлені в українських церквах в дії захорону
у вівторок, 20-го листопада ц. р., о год. 8-ій вечора.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ
СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ АМЕРИКИ
УКРАЇНСЬКИЙ СОЮЗ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ
ТОВАРИСТВО 6. ВОЯВІВ УПА
ТОВАРИСТВО СТУДІЮЮЧОЇ МОЛОДІ ім. МИКОЛИ МИХОВСЬКОГО
УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ АП АБН

Оголошення в газеті
«СВОБОДА» про загибель
С. Бандери у м.Мюнхен.
Медична експертиза
виявила, що причиною
смерті була **отрута**

**Богдан
Сташинський**
– агент КДБ і
вбивця Степана
Бандери. Він зі
спеціального
пістолета
вистрілив в
обличчя Степану
Бандері струменем
розчину ціаністого

Пам'ять про Степана Бандеру

Могила Степана Бандери у
Мюнхені

Леся
Бандера:
*«Тату, Ти є
символом
для цілої
країни...».*
Зі слів у
Щоденнику.
1960 р.

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Суть: примусова депортація українців з Лемківщини, Посяння, Підляшшя і Холмщини на території у західній та північній частині Польщі, що до 1945 р. належали Німеччині.

Плакат до річниці акції
«Вісла»

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

1947

р.

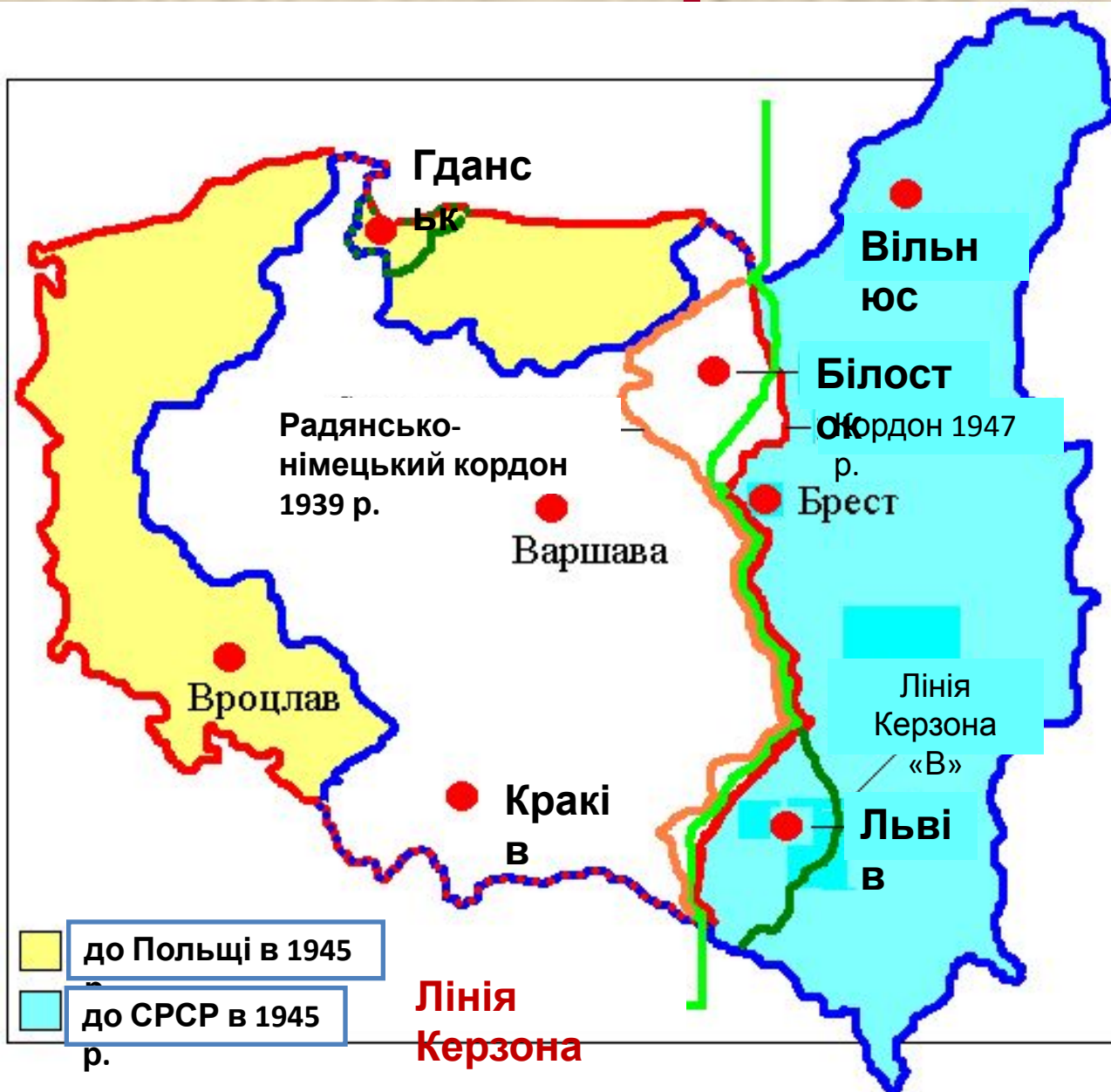
Період
здійснення

Депортація
українців

Стефан Моссор – ініціатор операції «Вісла», командир оперативної групи "WISLA", дивізійний генерал, який командував польськими частинами під час операцій проти УПА.

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Місце проведення -
Закерзонн

Ярослав Старух -
«Стяг», керівник
Закерзонського
крайового проводу ОУН

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Передумов

Домовленості між
польським урядом
і урядом УРСР про
переселення

українці з
Закерзоння –
до УРСР

поляки з
УРСР – до
Польщі

Відмова українців покидати свої
землі

Репатріація українців з
Новосільців
(Сяноцький повіт) в
СРСР.
Березень 1946 р.

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Передумов

И

Терор поляків до українців

захист місцевого українського населення з боку УПА

Друга половина 1946 року. Спіймані члени групи СБ ОУН «Володі»

1946 рік. Міст, висаджений у повітря сотнею УПА «Хріна». На першому плані - група працівників Міністерства національної оборони ПНР

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

— Мета —

Повне **виселення українців** з
Закерзоння (**деукраїнізація і
полонізація**)

Придушення діяльності **УПА**

Заселення **«повернутих земель»** -
відійшли від Німеччини до Польщі за
рішенням Потсдамської конференції

Повстанець Петро Дмитришин, якого було страчено польською комуністичною владою. Оpubліковано у вид. "Польща та Україна у тридцятих-сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб", Варшава-Київ, 2006 р.

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Привід до операції

загибель у сутичці з бійцями УПА заступника міністра національної оборони Польщі **Кароля Свєрчевського**

Кароль Свєрчевський (посередині) під час останньої перед смертю інспекції (27—28 березня 1947 року)

Безпосередньо в бою, де було вбито Свєрчевського брала участь чота, якою командував колишній лейтенант РККА Іван Захаренко – «Грань»

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Особливості проведення

*Насильницький
характер*

ув'язнено в концтаборі
Явожно *3800 чол.*,
убито 680 чол.,
заарештовано 1466
членів українського руху
Опору

Барак в концтаборі Явожно,
1947 р.

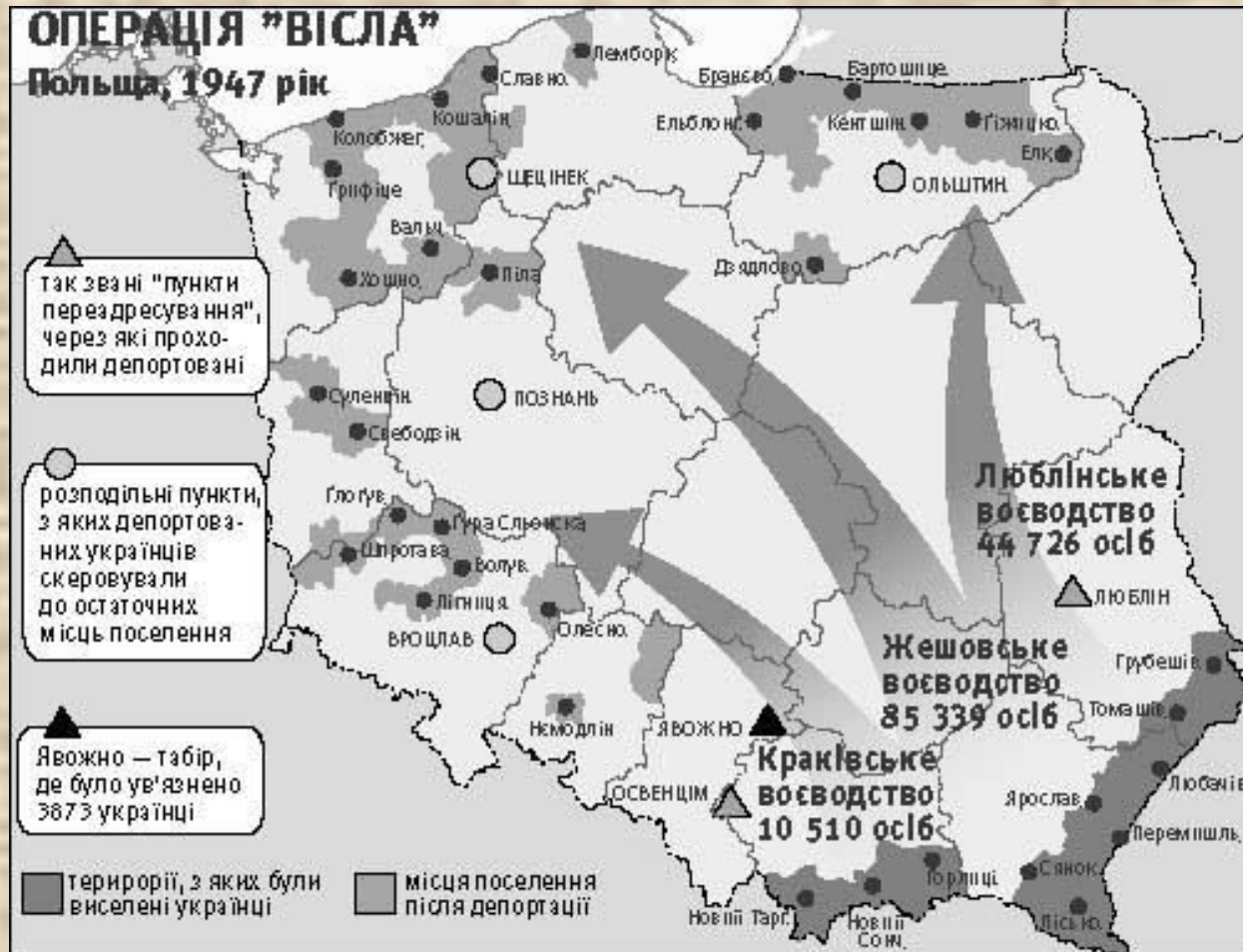
ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Особливості проведення

Виселення в
західні і північні
райони Польщі

*«принцип
розпорошення»*
– не більше **2-3**
сім'ї в один
населений пункт

**Всім переселенцям було заборонено повертатися
ДОДОМУ**

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Особливості проведення

Операція
проведена
*спільними
зусиллями
польського,
радянського і
чехосло-
вацького
урядів*

Лемківщина, 1947 – українські
партизани, яких конвоюють польські
солдати

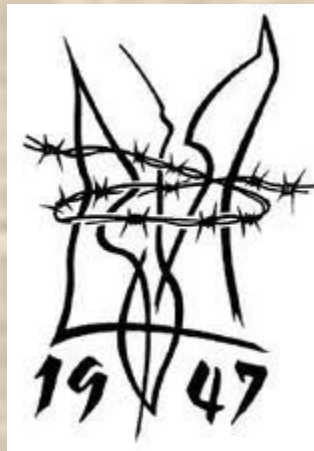
ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Наслідки проведення

Припинення бойових дій УПА на Закарпатті

Виселення з етнічних земель понад **140 тис.** українців

Деукраїнізація «Закарпаття»

Пам'ятний знак, присвячений жертвам депортації

Українське село Бонарівка, якому понад 500 років, мешканців якого та сусідніх із ним українських сіл виселили з рідного

Боротьба проти Української греко-католицької церкви (УГКЦ)

Причина

підтримка
священиками УГКЦ
*національно-
визвольної
боротьби
українців*

**Ярослав
Галан** -
працівник
журналу «Вільна
Україна», який
особливо
відзначився в
критиці греко-

Становище УГКЦ

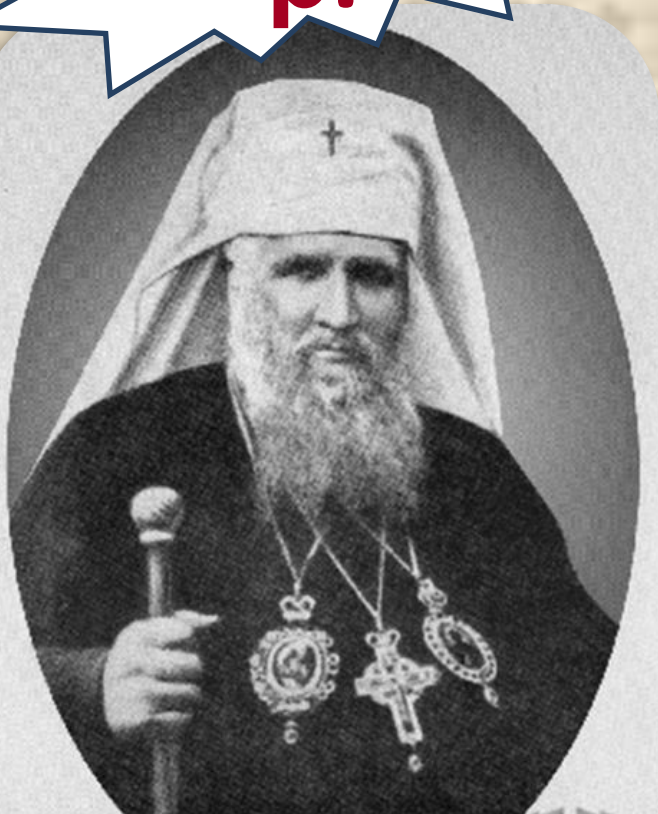
Смерть митрополита
УГКЦ Андрея
Шептицького

1944

р.

Жалобна процесія з домовиною
пройшла вулицями Львова – від
Святоюрського собору, попри
університет, центром міста. За колоною
з вінками, йшли монахи, священики,
владики, понад 5 тисяч людей, зокрема
було багато жінок і молоді

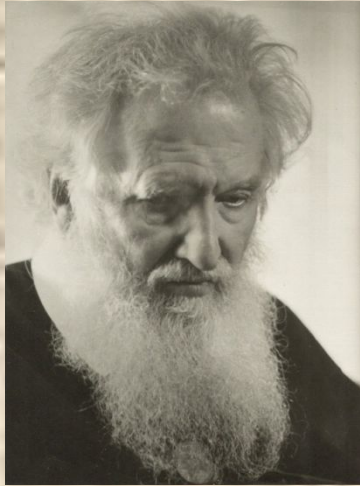
Митрополит греко-католицької
церкви **Андрей**

Становище УГКЦ

Спроби порозуміння з радянською владою

1944 р.

Лист А.Шептицького про готовність до співпраці

Митрополит А. Шептицький в останні роки життя. 1943 р.

Делегація УГКЦ до Москви – запевнення в дотриманні радянських законів

Звернення Й.Сліпого *«До духовенства і віруючих»* – заклик до бійців ОУН припинити боротьбу

Репресії проти УГКЦ

Звинувачення

підпорядкованість
«профашистському»
Ватикану

підтримка «буржуазно-
націоналістичного»
підпілля

З листа М.Хрущова до Й.Сталіна (1945 р.)

«Перебуваючи в Москві, я інформував Вас про виконану роботу з метою *знищення уніатської церкви* та про перехід уніатського духовенства до православної церкви. У результаті проведеної роботи серед уніатських священників була утворена "*ініціативна група*"... Передаючи документи співробітнику НКВС та референту з конфесійних питань при Раднаркомі УРСР Даниленку, вони попросили, щоб, в разі позитивного вирішення питання, лист до Раднаркому не публікувався доти, доки вони не розішлють по єпархіях другий документ. Усі документи розробляли церковники, наші люди в диригуванні цих документів жодної участі не брали».

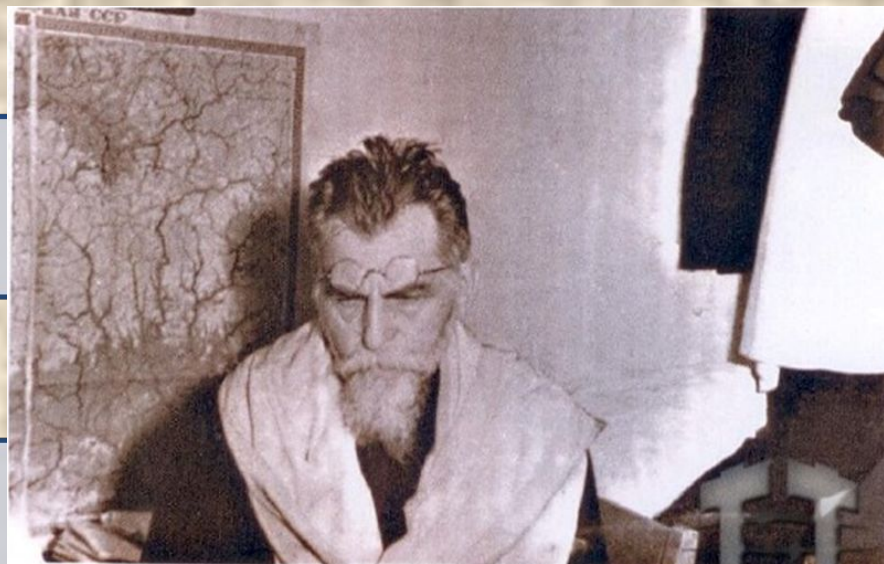
Репресії проти УГКЦ

Арешт єпископів і митрополита Й.Сліпого

Розгром митрополії

Закриття духовних навчальних закладів

Арешти серед духовенства і монахів

Йосип Сліпий під час арешту

Речі, вилучені під час арешту митрополита Й. Сліпого

Репресії проти УГКЦ

Ліквідація УГКЦ

1946
р.

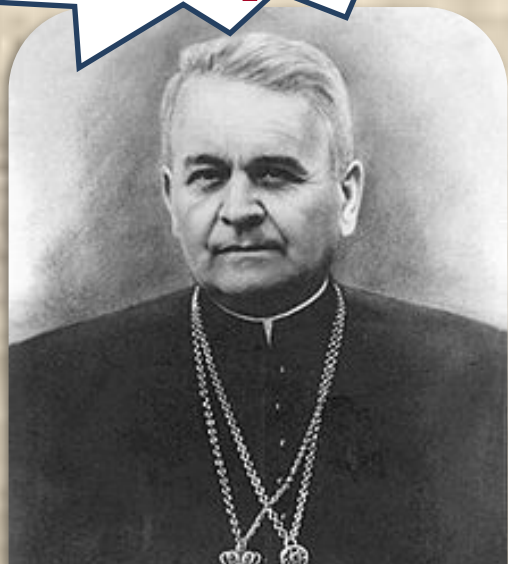
Львівський
собор УГКЦ

скасування
Берестейської
унії

«возз'єднання»
УГКЦ із РПЦ

перехід УГКЦ у
підпілля – «церква у
катакомбах»

репресії про
незгідних

**Гавриїл
Костельник –
представник
ініціативної групи щодо**

**Єромонахи Крехівського
монастиря. В період
«катакомб» саме
монастирі були
основними осередками
духовного опору**

Репресії проти УГКЦ

Ліквідація УГКЦ

Закарпаття

Теодор Ромжа –
мукачівський єпископ
УГКЦ. Був арештований і в
1947 р. помер за загадкових
обставин.

1949 р.

- «*добровільне
возз'єднання*»
Мукачівської єпархії з РПЦ

**Ужгородський кафедральний
собор**